

TSH Vliegtuigmaakindustrie: Veelgestelde vragen

Is het mogelijk om in meer dan één aanvraag per ronde mee te doen?

Ja dat is mogelijk. Als u in meer dan één aanvraag meedoet moet u wel rekening houden met de situatie waarin meerdere of alle aanvragen worden gekozen. Uit uw aanvraag moet blijken dat uw organisatie voldoende financiële middelen en capaciteit beschikbaar heeft in de desbetreffende projectperiode.

Komen onbemande vliegtuigen en drones in aanmerking voor subsidie?

De regeling sluit onbemand duurzaam vliegen en drones niet uit.

Komen landside en airside ontwikkelingen in aanmerking voor subsidie?

Nee, de subsidie is gericht op het ontwerpen en bouwen van de vliegtuigen zelf. Landside en airside ontwikkelingen, waaronder ook laad en tank infrastructuur, zijn uitgesloten.

Komen technologische ontwikkelingen voor defensie of dual-use in aanmerking voor subsidie?

Nee, de TSH-subsidie is gericht op civiele ontwikkeling. Als er sprake is van dual-use technologie, dan is het wel mogelijk om samenwerking te zoeken met defensie partijen. De defensie partijen en activiteiten ontvangen echter geen TSH-subsidie. In de TSH 2023 ronde is het Hyperion project in samenwerking met de Luchtmacht een goed voorbeeld van wat wel mogelijk is.

Bekijk de [publieke samenvatting](#) van dit project.

Mogen buitenlandse dochter of zusterondernemingen ook subsidie aanvragen?

Alleen kosten die de subsidieaanvrager (de entiteit die deelneemt aan het project) maakt, komen voor subsidie in aanmerking. Kosten van een dochter/zuster onderneming van de subsidieaanvrager komen alleen in aanmerking voor subsidie als die kosten boekhoudkundig worden gemaakt bij de subsidieaanvrager (en ze dus daar in de boekhouding worden opgenomen). De kosten moeten worden doorberekend volgens de gangbare boekhoudmethode van de onderneming. Het gaat dan om kosten derden die intern worden doorberekend. Belangrijk is dat de activiteiten bijdragen aan de verduurzaming van de Nederlandse vliegtuigmaakindustrie.

Mag een buitenlandse partij meedoen in ons project?

Een buitenlandse partij mag op meerdere manieren meedoen aan een TSH project.

- Als partner in een samenwerkingsverband. Wat betekent 'partner' zijn? Dat wil zeggen dat de partner zijn eigen projectactiviteiten financiert en daarvoor niet betaald wordt door de overige consortia leden. Verder tekent de partner de samenwerkingsovereenkomst en is actief betrokken bij de stakeholderbijeenkomsten. Als de buitenlandse partij gevestigd is in een strategisch partnerland dan is er sprake van een 'Internationaal TSH Vliegtuigmaakindustrie-samenwerkingsverband'.
- Via een uitbesteding.
- Via een letter of intent of overige niet betaald inhoudelijke advies (voorbeelden zijn meedoen aan een klankbord of toegang tot faciliteiten).

Buitenlandse partners kunnen voor hun projectactiviteiten geen subsidie ontvangen onder de TSH Vliegtuigmaakindustrie regeling, maar mogen wel gebruik maken van andere subsidiemogelijkheden om hun deel te financieren, bijvoorbeeld nationale regelingen. Zie 'Mag een TSH-project subsidie ontvangen uit meerdere landen' voor meer informatie.

Wat is het voordeel van een 'Internationaal TSH Vliegtuigmaakindustrie-samenwerkingsverband'?

Als een buitenlands bedrijf van een strategisch partnerland meedoet als partner aan een project binnen een 'Internationaal TSH Vliegtuigmaakindustrie-samenwerkingsverband' dan is dat een teken van vertrouwen in de te ontwikkelen technologieën en de overige project partners. De partij heeft een groter belang bij het succesvol uitvoeren van het project waardoor er een nauwere samenwerking met de Nederlandse partijen wordt verwacht in de ontwikkeling van technologie. Om deze reden scoort een 'Internationaal TSH vliegtuigmaakindustrie-samenwerkingsverband' hoger bij meerdere toetsingscriteria zoals project kwaliteit, internationale positionering en bijdrage aan de doelstelling.

Mag een TSH-project subsidie ontvangen uit meerdere landen?

Het is mogelijk dat onderdelen van een TSH-project subsidie ontvangen uit een ander land. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn als er een 'Internationaal TSH Vliegtuigmaakindustrie-samenwerkingsverband' is waarin de Nederlandse partijen subsidie ontvangen vanuit TSH voor hun werkzaamheden en een buitenlandse partij subsidie ontvangt vanuit de een nationale regeling (bijvoorbeeld de Duitse 'LuFo' regeling).

Er geldt voor alle situaties dat één activiteit (uren of middelen) niet twee keer gesubsidieerd mag worden. Hiervoor ondertekenen partijen een verklaring bij de aanvraag voor een TSH-subsidie. Partijen moeten zorgen dat ze voldoen aan de staatssteun regels, bijvoorbeeld:

- Een bedrijf krijgt voor een werkpakket Industrial onderzoek (IO) 50% subsidie uit de TSH-regeling. Het is niet mogelijk om de overige 50% te krijgen van een overige subsidie (de activiteit is namelijk IO en mag volgens Europese staatssteun regels niet voor meer dan 50% gesubsidieerd worden).

Als één TSH-project subsidie ontvangt vanuit meerdere landen kan dit praktisch consequenties hebben voor het beheren van het project. Denk aan:

- Verschillen in de voorwaarden, bijvoorbeeld aan de toegestane projectduur, begin- en einddata.
- Het goedkeuren van wijzigingen, dat mogelijk door beide landen moet worden goedgekeurd.
- De vereiste rapportageverplichtingen en frequentie en over de vereisten voor vaststelling.
- Het manier waarop subsidiegeld wordt verstrekt kan verschillen.
- De penvoerder van een TSH-project moet een NL partij zijn. Als de andere subsidie ook een nationale penvoerder vereist, bedenk hoe daarmee zal worden omgegaan (bijvoorbeeld één penvoerder per land).

Zorg ervoor dat de situatie met betrekking tot buitenlandse subsidies goed wordt omschreven in het projectvoorstel. Geef een overzicht van wie krijgt welke subsidie en voor welk onderdeel. Beschrijf hoe wordt omgegaan met bovenstaande punten. Beschrijf ook de gevolgen voor het project als de buitenlandse partij geen subsidie (meer) zou ontvangen.

Is een project om praktische redenen opgeknipt in twee aparte projecten dan is er geen sprake meer van een 'Internationaal TSH Vliegtuigmaakindustrie-samenwerkingsverband' zoals omschreven in de TSH-regeling. Wel zijn de projecten dan inhoudelijk afhankelijk van elkaar. Beschrijf ook in dit geval de relatie van de projecten en wat er gebeurt als één van de projecten geen subsidie ontvangt.

Wat is de samenhang tussen de Nederlandse TSH regeling en de Duitse LuFo regeling?

In 2025 zijn zowel de TSH-regeling als de LuFo regelingen opengesteld. De regelingen staan los van elkaar en hebben verschillende sluitingsdata. Er is geen sprake van een Eureka of Eurostars type samenwerking.

De LuFo is al op 4 juni 2025 gesloten voor aanvragen. De TSH sluit op 12 september 2025. De DLR vraagt om vóór 31 oktober 2025 informatie te verstrekken over de subsidiekansen van TSH-projecten. Hier houdt RVO rekening mee.